

ПАВЛУШКІН Павло Олександрович
слухач магістратури Київського
інституту Національної гвардії України
Науковий керівник:
ОСТРОВЬСКИЙ Сергій
Олександрович
Київський інститут Національної гвардії
України,
кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ЯК ЗБРОЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

У сучасних умовах дезінформація стала одним із головних інструментів гібридної війни, що активно використовується для дестабілізації внутрішньої ситуації в державі, підриву довіри до влади та послаблення суспільної стійкості.

Україна, перебуваючи в стані воєнної агресії, стикається з постійними інформаційними атаками, які мають на меті маніпулювати громадською думкою, деморалізувати населення та дискредитувати державні інституції.

Вивчення механізмів та впливу дезінформації є критично важливим для розуміння сучасної інформаційної загрози та розробки ефективних засобів протидії.

Дезінформація, або дезінформування, є способом психологічного впливу, що має на меті подання спотвореної інформації, яка вводить об'єкт в оману щодо реального стану речей, формуючи хибну картину реальності.

Вона включає поширення перекручених, неповних або навмисно неправдивих даних для досягнення пропагандистських, військових (обман противника), комерційних чи інших цілей. За визначенням Кембриджського словника, дезінформація – це «неправдива інформація, що поширюється з метою введення людей в оману».

Автори Енциклопедії сучасної України також вказують, що дезінформація – це свідомо неправдива, провокаційна інформація, яка поширюється як правдива для дезорієнтації громадськості, політичних суперників або конкурентів. Дезінформація може поширюватися через засоби масової інформації чи інші канали.

У військовій сфері дезінформація є способом стратегічного або тактичного маскування, яке полягає в планомірному поширенні хибної інформації про власні збройні сили, їх склад, озброєння, боєздатність та плани дій. Для цього застосовуються різноманітні методи, такі як імітація перегруповань, створення фіктивних об'єктів і демонстративні дії.

Дезінформація використовується не лише для досягнення короткострокових цілей, але й для тривалої стратегії. Так, в радянський період дезінформація була ключовим елементом державної політики СРСР. [1].

Щоб приховати реальні події всередині країни та у світі, а також утримувати населення в інформаційній ізоляції, правляча еліта використовувала одну з форм дезінформації, відому як "Критика буржуазних фальсифікацій". Протягом десятиліть радянському суспільству нав'язували ідеологічні стереотипи про "загниваючий капіталізм", "переваги соціалізму", "агресивність НАТО" і "злочинність ОУН-УПА", що призвело до дезінформації кількох поколінь громадян СРСР і залишило негативний вплив на їхню свідомість, наслідки якого відчуваються й сьогодні [2].

У Спільній декларації представники ООН, ОБСЄ та інших організацій підкреслили, що метою дезінформації є спотворення або надання свідомо неправдивої та провокаційної інформації, яку поширюють як правдиву для введення в оману громадськості, політичних опонентів або конкурентів. У доповіді від 13 квітня 2021 року Спеціальний доповідач ООН з питань свободи думки та її вираження зазначив, що дезінформація – це «неправдива інформація, навмисно поширена з метою завдати значної соціальної шкоди».

Також у Кодексі практики ЄС щодо боротьби з дезінформацією вказано, що вона може приносити економічну вигоду тим, хто її поширює. Основною ознакою, яка відрізняє дезінформацію від просто недостовірної інформації, є навмисний умисел на її створення. [3]

Отже, дезінформація – це навмисно створена неправдива та маніпулятивна інформація, яка має на меті отримання економічних, політичних чи інших вигод.

Однак, в Україні досі не існує законодавчого визначення терміна «дезінформація», хоча Закон України «Про інформацію» [4] закріплює принцип достовірності й цілісності інформації в інформаційних відносинах. Аналогічні вимоги також прописані в Законі України «Про медіа»[5].

Водночас законодавство України досить чітко визначає способи втручання держави в інформаційну діяльність, включаючи заходи для запобігання дезінформації.

Зокрема, відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», національна безпека України охоплює захист державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів від реальних і потенційних загроз [6].

Досягнення цілей, визначених у Стратегії, реалізуватиметься через заходи, спрямовані на стримування та протидію загрозам інформаційній безпеці України, а також нейтралізацію інформаційної агресії, зокрема спеціальних інформаційних операцій держави-агресора, що мають на меті піддрив державного суверенітету та територіальної цілісності України.

Це також включає забезпечення інформаційної стійкості суспільства та держави, створення ефективних механізмів взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування та суспільством, а також розвиток міжнародного співробітництва в сфері інформаційної безпеки на основі партнерства та взаємної підтримки [7].

Наразі Інтернет є найпопулярнішим джерелом інформації в Україні. Згідно з опитуванням, проведеним у 2023 році, 62% респондентів отримують інформацію з соціальних мереж, а 48% — з новинних сайтів.

Дезінформація легко поширюється в соціальних мережах через відсутність редакційного контролю, свободу публікацій для всіх користувачів і можливість швидко створювати та поширювати інформацію безкоштовно. Інтернет-користувачі можуть швидко поширювати вірусний контент, що призводить до його розповсюдження на багатьох сайтах.

Тому соціальні мережі стали надзвичайно популярними, адже будь-хто може створювати контент. В умовах інформаційного перепоповнення Інтернету стає надзвичайно важливо розрізняти надійні джерела інформації та ті, що вводять в оману [3].

Отже, в сучасних умовах інформаційна безпека України відіграє ключову роль у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності. Досягнення мети, визначеної в Стратегії, можливе завдяки активній протидії інформаційним загрозам, зокрема, спеціальним операціям з боку держави-агресора.

Широке використання Інтернету, особливо соціальних мереж, як джерела інформації, створює умови для швидкого поширення дезінформації, що підкреслює важливість розвитку інформаційної грамотності серед населення.

Ефективна взаємодія між органами влади, суспільством та міжнародними партнерами є необхідною умовою для формування стійкої системи інформаційної безпеки, яка здатна протистояти сучасним викликам інформаційної агресії.

Список використаних джерел:

1. Гривак Б., Лопушинський І., Сапіжак І. Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування», Вип. 1, 2024. URL : [https:// DOI https://doi.org/10.32782/2786-5681-2024-1.07](https://doi.org/10.32782/2786-5681-2024-1.07)

2. Енциклопедія сучасної України. URL : <https://esu.com.ua/article-21273> (дата звернення – 25.09.2024).

3. Миронюк О. Дезінформація: як розпізнати та боротися. URL : Law.chnu.edu.ua/dezinformatsiia-yakrozpiznatyta-borotysia/ (дата звернення – 25.09.2024).

4. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII (із змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення – 25.09.2024).

5. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX (2022) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення – 25.09.2024).

6. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (2018). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення – 25.09.2024).

7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 (2021). URL : <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069> (дата звернення – 25.09.2024).